

Egy ismeretlen román nyelvű lakodalmi köszöntővers (Brassó, 1717)

Nagy Andor

A könyvtörténeti kutatások egyik jelentős, önálló irányát az alkalmi nyomtatványok vizsgálata képezi, amelyek a mindennapi élet eseményeihez – így esküvőkhöz, temetésekhez vagy ünnepi alkalmakhoz – kapcsolódva rögzítik egy-egy közösség kulturális és társadalmi önreprezentációjának formáit. Az eredetileg efemernek szánt kiadványok ma a kora újkori művelődés-, nyelv- és társadalomtörténet nélkülözhetetlen forrásai.

A 18. századból fennmaradt brassói alkalmi költészet feldolgozása során a Fekete-templom Levéltárában¹ egy 1717-ből származó lakodalmi vers került elő, amelynek különös érdekessége, hogy román nyelvű jókívánságokat is tartalmaz. A *Brassói halotti költemények és egyebek az 1681–1870 közötti évekből, néhány esküvői költeménnyel együtt*² című fóliókötet egyik egyoldalas nyomtatványa³ egy 1717. augusztus 3-án megtartott esküvő alkalmából készült, Georg Czako (1689–1725) és Anna Catharina Raab (1700–?) tiszteletére.⁴

¹ Evangelische Kirche A. B. Kronstadt – Archiv und Bibliothek der Honterusgemeinde (AHG).

² A fóliókötet címe: *Kronstädter Leichengedichte u[and] a[ndere] m[e]hr vom Jahr 1681–1870, nebst einigen Hochzeitsgedichten*. Jelzete: AHG IV.F.1.Tf.51.II.

³ A nyomtatvány fejlécén olvasható szöveg: *Bey dem Rosenfeldischen und Raabischen Hochzeit-Festin des [...] Georgii Czako von Rosenfeld U. J. C. und Stud. Acad. des [...] Georgii Czako von Rosenfeld und höchstmeritierten ältesten Herrn Honnens in Cronstadt, ältesten Herrn Sohnes, und [...] Anna Catharina, des [...] Johannis Raab einer Löbl. Communität ansehnlichen Mit-Glieds; wie auch vornehmen Kauff- und Handels-Mannes allhier, einzigen Vielgeliebten Jungfer Tochter; Welches an 1717 den 3. August am Tage Eleazar höchst-vergnügt celebriert wurde, wollten mit einem schlechten Carmine gratulierend erscheinen. Cron-Stadt: mit der Seulerschen Schrifften, druckts Stephan Müller, a[anno] 1717 den 3. August.*

⁴ GROSS 1886, 127, Nr. 1263; KOMJÁTHY 1971, 201; KOVÁCS, V. ECSÉDY (szerk.), *Petrik IX. köt.*, 2017, 79.

Abban az időben Brassóban bevett szokás volt, hogy a Honterus Gimnázium tanári kara a rangosabb esküvők alkalmával alkalmi gratulálóverseket szerzett. Így történt ez jelen esetben is: az ilyen jellegű tiszteletadás szinte kötelességnek számított a „*nemes, tiszteletre méltó és tanult*”⁵ vőlegény esetében. Georg Czako osztóbíró (*Theilungsherr*)⁶ a brassói városgazda (*Stadthann*), Georg Czako (1661–1726) negyedik fiaként⁷ feleségül vette a kereskedő (*Kaufmann*), borfelügyelő (*Weinherr*) és hivatali segéd (*assessor*) Johann Raab (1667–1723)⁸ lányát, az „igen tisztességes és erényes”⁹ Anna Catharinát.

Georg Czakót 1705-ben jegyezték be a Honterus iskola anyakönyvébe,¹⁰ majd ezt követően Jénában folytatott jogi tanulmányokat.¹¹ A házassága idején, 1717-ben 28 éves volt, és ebben az évben kezdett el hivatali gyakornokként (*amanuens*) is dolgozni a brassói magisztrátusban.¹² A menyasszonya tizenegy évvel volt fiatalabb nála, 17 évesen kötött házasságot, ami jól illeszkedik a brassói társadalom korabeli házassági szokásaihoz.¹³

A lakodalmi versek szerzői a következők:

1. Gottschallt Huldreich Brecht [1658–1730], D[octo]r]¹⁴
2. M[artin] G[assner] [†1720], R[ector]¹⁵

⁵ A dokumentumon olvasható jelzők: „Wohl-Edlen, Ehrenvesten und Wohlgelehrten”. AHG IV.F.1.Tf.51.II/6.

⁶ Az osztóbírák (*divisor*, *Theilungsherr*) az elhunyt brassói szász polgárok ingó és ingatlan tulajdonainak összeírásakor utcánként sorolták fel a házakat és azok megbecsült értékeit.

⁷ Egyben ekkor a legidősebb életben lévő fia. JEKELIUS 1965, II, 46–47.

⁸ Erich Jekelius a genealógiai adattárában hibásan adja meg Johann Raab születési és halálozási dátumát, amelyet Johann kéziratos halotti búcsúztatója tisztáz. JEKELIUS 1965, IV, 171. és VI, 147., valamint az AHG IV.F.1.Tf.51/ I. 97.

⁹ A dokumentumon olvasható jelzők: „die Viel Ehr- und Tugendliebenden”. AHG IV.F.1.Tf.51. II/6.

¹⁰ SCHIEL 1867, 89; AHG I.E.145. 212.

¹¹ SZABÓ, SZÖGI 1998, 123. Nr. 723.

¹² STENNER 1916, 26.

¹³ NAGY 2024, 88.

¹⁴ TRAUSSCH 1868, I, 174–178; SCHULLER 1902, 60; HIENZ 1995, 253; SZINNYEI 1891, I, 1330–1331; WIX (összeáll.), RMSZ, 2008, 117.

¹⁵ Életről nem találni adatot a kiadott névtárakban. Személyét a Honterus Gimnázium matrikulája fedi fel, amelyben olvasható, hogy Martin Gassner 1712. június 13-tól az iskola 67. rektora volt („Anno Servatoris nostri 1712 Idibus Junii, Rector adpellatur studiosus academicus LXVII Martinus Gassner Fogaraschens[is]”). Ugyanitt olvasható egy bejegyzés arról is, hogy iskolavezetői tisztségében hunyt el 1720 januárjában, pestisben („Anno 1720 Martinus Gassner Fogar[aschensis] usque ad d[iem] [vacat] Januarii, quo placida morte Gymnasio nostro ereptus est, cum pestis Coronae et in Barcia valde grassaretur”). AHG I.E.145. 9.

3. Lucas Colbius [1680–1753], [Lector] 2.¹⁶
4. Andreas Bognerus [1678–1749], Lect[or] 3.¹⁷
5. Mich[ael] Ekhard [†1720], C[ollaborator] 2.¹⁸

1. kép: Georg Czacko von Rosenfeld (1689–1725) és Anna Catharina Raab (1700–?) lakodalmi köszöntője, Brassó, 1717. augusztus 3.

¹⁶ TRAUSSCH 1868, I, 226–229; SCHULLER 1902, 74; SZINNYEI 1981, II, 90–91.

¹⁷ SZABÓ, TONK 1992, 24. Nr. 221. (a halálának az éve össze van keverve az apjával); WAGNER (ed.), *Die Pfarrer...*, 1998, 148. Nr. 1401. (említve a gyerekek között). Életének főbb állomásairól lásd halotti búcsúztatóját: AHG IV.F.1.Tf.51.II/12.

¹⁸ MORRES 1939, 23; JEKELIUS 1965, IV, 74.

Az utolsó, román nyelvű vers esetében a szerző neve nincs nyomtatásban feltüntetve. Amennyiben a brassói alkalmi írások mögött álló személyeket sikerül feltárni, megalapozott reményünk lehet az ismeretlen versszerzők egyértelmű azonosítására is. Viszonylag szűknek tekinthető ugyanis azon szerzők köre, akik ebben az időben román nyelven verseltek Brassóban. Egészen pontosan egyetlen szerzőt említhetünk meg, akiről az eddigi kutatás eredményt hozott.¹⁹ Gernot Nussbächer (1939–2018) brassói helytörténész és levéltáros korábban már azonosította egy 1726-ban Brassóban megjelent kiadványon szereplő, ismeretlen eredetű román nyelvű vers szerzőjét. Az említett nyomtatványon a vers végén a „von Brechtenberg” kéziratos bejegyzés áll.²⁰ Ez a személy pedig minden bizonnyal Joseph Clemens Gottschalt Huldrich Brecht von Brechtenberg (1658–1730) személyét jelöli. Tekintettel arra, hogy mindkét szóban forgó lakodalmi köszöntőn német nyelvű verssel is köszöntötte az egybekelteket, megalapozottan feltételezhető, hogy ő a jelenlegi román vers szerzője is.

A verset különleges jellege miatt betűhű átiratban, valamint modern átírásban is közlöm. A szöveget gót betűkkel és német helyesírással nyomtatták, noha a román nyelvet ebben az időben szinte kizárólag cirill betűkkel írták és adták ki, ami igazán figyelemre méltóvá teszi.²¹ A román nyelvre jellemző „ă” hangot „a” vagy „e” betűkkel adták vissza. Érdekesség még, hogy a férj neve románosított formában, „Gerge Zako”-ként szerepel.

A költő a vers „boldog az a boér” („feritschit atschel Bojere”) kezdetű sorában utalást tesz arra, hogy a férj nemesi felmenőkkel rendelkezik. Az apja, Georg Czako (1661–1726) és nagybátyja, Franz Czako (1637–1708)²² brassói városkapitány I. Lipót német-római császár, magyar és cseh királytól 1697. április 30-án (kihirdetve: 1703. március 10-én) együtt kaptak – az utódjaikra is vonatkozó – címeres nemesi rangot, és ezzel együtt használhatták a „von Rosenfeld” előnevet.²³ A költő a későbbiekben is tesz finom utalásokat a férj családjára, amelyek igazolják a genealógiai adattárakból kiolvasható információkat is. A vers 25–32. sorában az olvasható például, hogy „a boér fia lehet még nagy ember is, mint egy előkelő unoka, jó hírű, nagy nevű, (...) apja és anyja révén is, akinek sok testvére van, és nővérei férjhez mentek.”²⁴

¹⁹ NAGY 2019, 49; NUSSBÄCHER 2000, 151–157.

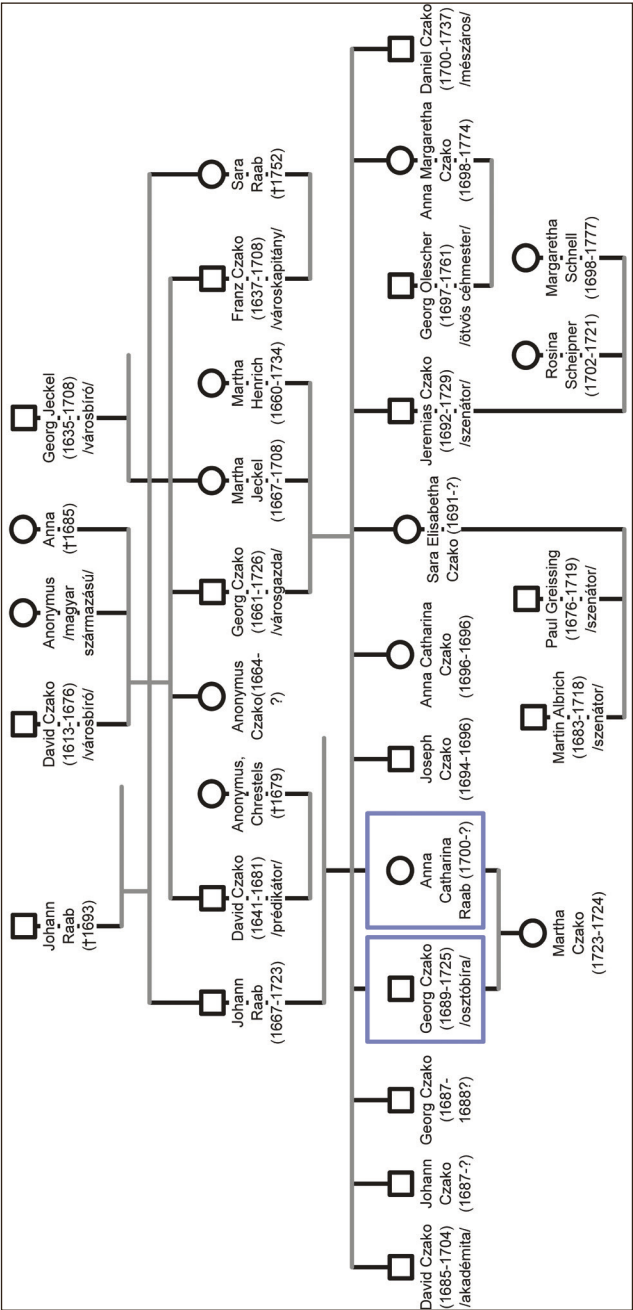
²⁰ AHG.IV.F.1.Tf.52/28.a; GROSS 1886, 1274; KOMJÁTHY 1971, 202; KOVÁCS, V. ECSEDY 2017, 398.

²¹ Hasonlóan, ahogy az 1726-os nyomtatványon szereplő román versnél is megfigyelhető. NUSSBÄCHER 2000, 152, 154–156.

²² Erich Jekelius hibásan adja meg Franz Czako születését évét (1667). JEKELIUS 1965, II, 49. A pontos évszám megtalálható a halálára készített búcsúztatón. Jelzete: AHG IV.F.1.Tf 51/I.75.

²³ GYÁRFÁS 1912, 39; TRAUSCH 1868, I, 231.

²⁴ „Sche Fitschor de Bojere pote, Fi sche mare, Kint Nepoete, Bunna kauta de Num mare, Kare

2. kép: A Czako család genealógiája (részlet)

are Brut sche Sare. Kare are maire Nume, Sche de Taika sche de Mume, Kare are sche mults Fratsi, Sche Sorori ku Barbatsi”.

A családtörténeti források alapján meg tudjuk erősíteni, hogy a férj apja feleségül vette Georg Jeckelius (1635–1708) városbíró lányát, Marthát (1667–1708), a férj nagybátyja pedig Johann Raab (+1693) kereskedő lányát, Sarát (+1752). Ez azért is érdekes, mert a menyasszony Sarának volt az unokahúga, tehát a házasságkötés egy szűk, városi elitcsaládokon belül megvalósuló, többszörösen átfedő rokonsági hálózatba illeszkedett, amelyben az egymással közeli vérségi és sógorsági kapcsolatban álló családok tudatosan erősítették társadalmi és gazdasági pozícióikat.

A házaspárnak szánt vers 41. sorában olvasható kívánság beteljesüléséről, azaz hogy „legyen sok gyermekük” („Se fie Kopchi peste sama”), annyi bizonyosan tudható, hogy egy lányuk született 1723-ban, aki azonban egyéves korában elhunyt.²⁵ Új gyermek születéséről nem tudunk, amit megmagyaráz Georg korai, 1725-ben bekövetkező elhalálása is. Özvegye, Anna Catharina is ekkoriban hunyt el, mivel semmilyen további információval nem rendelkezünk életének későbbi alakulásával kapcsolatban.

Végezetül a román nyelvű vers szerzőjeként azonosítható Joseph Clemens Brecht személyének vizsgálata következik. Életéről többen megemlékeztek már a szakirodalomban. Brecht Strasbourghban született 1658-ban, Clement Brecht frankfurti (Oder) evangélikus lelkész gyermekeként.²⁶ Ide járt egyetemre is, ahol 1677-ben, majd 1678-ban orvosi tárgyú írásokat jelentetett meg.²⁷ Később Strasbourghban és Párizsban folytatta tanulmányait. A Habsburg császári hadsereg orvosaként 1694 után Erdélybe érkezett, majd Brassóból Moldvába távozott, ahol a fejedelem udvari orvosaként tevékenykedett. 1697-ben Brassóban feleségül vette Petrus Roth brassói szenátor és szószóló lányát, Mariát. 1704-ben a brassói gimnázium lektorává és a héber nyelv professzorává nevezték ki. 1705-ben héber nyelvű beszédet is mondott I. József császár trónra lépése alkalmából.²⁸

1706 és 1709 között Brecht Bukarestben tartózkodott Constantin Brâncoveanu (1654–1714) fejedelem udvarában. Itt olyan magas szinten elsajátította a román nyelvet, hogy Luther kátéját és számos egyházi éneket románra fordított, amelyek kéziratos formában terjedtek. Amikor azonban megkísérelte a muzulmán lakosság keresztény hitre térítését, kénytelen volt elhagyni Havasalföldet. 1721-től már a „Brecht von Brechtenberg” nemesi előnevet használta, amelyet feltehetően az 1718–1719-es pestisjárvány idején szerzett orvosi érdemeiért kaphatott.²⁹

²⁵ JEKELIUS 1965, II, 47.

²⁶ TRAUSCH 1868, I, 175.

²⁷ TRAUSCH 1868, I, 177. Nr. 5–6, 178. Nr. 12; SCHULLER 1902, 60.

²⁸ *Quellen* 1903, IV, 117; AHG I.E.145. 209.

²⁹ GYÁRFÁS 1912, 38.

1708 és 1729 között rendszeresen írt költeményeket (én magam 19-et regisztráltam) a brassói alkalmi nyomtatványokban.³⁰ Éppen ezért érdekes, hogy az életrajzírói szerint a brassói lektori szolgálata 1728-ban véget ért.³¹ Ezt cáfolja az az 1729 novemberében kiadott halotti búcsúztató, amely – a jelenlegi tudásunk szerint – az utolsó verse az alábbi aláírással: „D[ocor] Prof[essor] und Lect[or] Cor[onensis]”.³² Néhány hónappal később, 1730. február 8-án hunyt el Brassóban. Halálakor Thomas Tartler (1700–1770), a brassói gimnáziumi tanár és helytörténész a naplójában a következőket jegyezte fel vele kapcsolatban: „1730. február 8-án elhunyt Joseph Clemens Huldreich Brecht von Brechtenberg doktor, 72 éves korában, addigi professzor és lektor gimnáziumunkban; egyébként tanult férfiú volt, aki egyaránt jártas volt a teológiában és az orvostudományban, ám ugyanakkor ambiciózus és élvhajász emberként is ismerték”.³³

Ebbe a kalandos életpályába jól illeszkedik az 1717-ben keletkezett román nyelvű lakodalmi vers is, amely az alábbiakban olvasható.³⁴

³⁰ NAGY 2019, Nr. 299, 303, 313, 314, 319, 320, 321, 322, 326, 328, 329, 331, 338, 343, 346, 350, 351, 355, 360. Thomas Tartler (1700–1770) naplójában feljegyzi, hogy 1725 áprilisában megrovásban részesült egy katolikusokat kigúnyoló verse miatt. „Anno 1725 30. Brecht in custodia apud oconomum scholae, ob carmen pontificios pungens.” *Quellen* 1918, VII, 243.

³¹ TRAU SCH 1868, I, 176., SZINNYEI I, 1330–1331.

³² Lásd a Simon Draudt (1673–1729) feketehalmi (Codlea, Zeiden) lelkész halálára írt búcsúztatót. Jelzete: AHG IV.F.1.Tf.51.I/107.

³³ „Anno 1730, 8. Februarii sturbe der Herr Doctor Joseph Clemens Gottschalt Huldreich Brecht v. Brechtenberg aetatis 72, bisheriger Professor und Lector bei unserm Gymnasio, ein sonst gelehrter Mann, der sowohl Doctor Theologiae als Medicinae war, aber ein ambitieuser und wohlüstiger Mann.” *Quellen* 1918, VII, 126.

³⁴ Ezúton is köszönöm Bándi Andrásnak az átírást, illetve a fordítás ellenőrzésében nyújtott segítségét.

- [1] Feritschit atschel Bojere,
Fericit acel boier,
Boldog az a boér (nemes),
- [2] Kare are bun Mujere
Care are bună muiere,
akinek jó felesége van,
- [3] Kare are multe Kase
Care are multe case,
akinek sok háza van,
- [4] Jare nu mult Schupuniasse.
Iar nu multe jupânese.
de nincs sok úrnője.
- [5] Kare fatsche Masa mare
Care face masă mare,
aki nagy asztalt terít,
- [6] Prierinschug sche tsinne tare
Prieteşug şi-l ţine tare,
és erősen megtartja a barátságot,
- [7] Kare are ku Vojinze
Care are cu voinţă,
akinek van akarata,
- [8] Mults Kopebi ku bun kredinze
Mulţi copii cu bună credinţă.
és sok, jó hitű gyermeke van.
- [9] Feritschit tschea Bojerasa
Fericită cea boiereasă,
Boldog az a boérné,
- [10] Kare ka un Priotasa
Care ca o preoteasă,
aki olyan, mint egy papné,
- [11] Kare tsinne Pat kurat
Care ţine pat curat,
aki tisztán tartja az ágyat,
- [12] Sche sti nu mai un Barbat.
Şi ştie numai un bărbat.
és csak egyetlen férfit ismer.
- [13] Kare are sche Bani multzi
Care are şi bani mulţi,
akinek sok pénze is van,
- [14] Galbin, Lei, Slotz, Ortz sche Tultzi
Galbeni, lei, sloţi, orti şi tulţi,
arany, lej, garas, krajcár és tallér,
- [15] Vite, Boi, Kai, sche Moschie
Vite, boi, cai şi moşie,
Jószág, ökrök, lovak és birtok,
- [16] Vin sche Apa, sche Leschie.
Vin şi apă, şi leşie.
bor és víz, meg lúg.
- [17] Feretschit tschea Fata Mare
Fericită cea fată mare,
Boldog az a hajadon lány,
- [18] Kare tsinne Fetie tare
Care ţine fecioria tare,
aki szilárdan őrzi a szüzességét,
- [19] Kare are Trup formos
Care are trup frumos,
akinek szép a teste,
- [20] Sche Kuvinte tragostor.
Şi cuvinte dragăstor.
és szeretetteljesek a szavai.
- [21] Oki negre, frunte albe
Ochi negri, frunte albă,
Fekete szemű, fehér homlokú,
- [22] Buse rosche menie slabe
Buza roşie, mijloc subţire,
Piros ajkú, karcsú derekú,
- [23] Pieptul mare, Gurra mika
Pieptul mare, gura mică,
nagy keblű, kis szájú,
- [24] Sche pre nasul muk nimika.
Şi pe nasul nici prea mare.
és az orra sem túl nagy.

- [25] Sche Fitscbor de Bojere pote
Și fecior de boier poate
És a boér fia lehet még
- [26] Fi sche mare, Kint Nepoete
Fi și mare, ca un nepot,
nagy ember is, mint egy előkelő
unoka,
- [27] Bunna kauta de Num mare
Bine căutat, de nume mare,
jó hírű, nagy nevű,
- [28] Kare are Brut sche Sare.
Care are brânză și sare.
akinek van sajttja és sója.
- [29] Kare are maire Nume
Care are mare nume
akinek nagy neve van,
- [30] Sche de Taika sche de Mume
Și de tată și de mamă,
apja és anyja révén is,
- [31] Kare are sche mults Fratsi
Care are și mulți frați,
akinek sok testvére van,
- [32] Sche Sorori ku Barbatsi.
Și surori cu bărbăți.
és nővérei férjhez mentek.
- [33] Akum Gerge Zako poete
Acum Gheorghe Zaco poate
Most Czakó György elmondhatja,
- [34] Tschele bune sitsche toete
Cele bune zice toate,
mindazt, ami jó.
- [35] Ketsche akum jel gessit
Căci acum el a găsit
Mert most megtalálta ő,
- [36] Miriase debundit.
Mireasă de bun potrivít.
a hozzá illő menyasszonyt.
- [37] Mirile sche Miriasa
Mirele și mireasa
A vőlegény és a menyasszony
- [38] Se fie feritzit de Masa
Să fie fericiți de masă,
legyenek boldogok az asztalnál,
- [39] Se fie feritschit de Pat
Să fie fericiți de pat,
legyenek boldogok az ágyban,
- [40] Sche de sufletul kurat.
Și de sufletul curat.
és legyen tiszta a lelkük.
- [41] Se fie Kopchi peste sama
Să fie copii peste seamă,
Legyen sok gyermekük,
- [42] Mults ka Bani de buna Vama
Mulți ca banii de bună vamă,
sok, mint a jó vámos pénz,
- [43] Sche ku Greu sche ku Malai
Și cu grâu și cu mălai,
búzával és kukoricával,
- [44] Sche mie Lune sche sutt Ai.
Și o mie de luni și o sută de ani.
ezer hónapon és száz éven át.
- [45] Trejest inke toata Tzara
Trăiască încă toată țara,
Éljen az egész ország,
- [46] Tuts Bojeri sche Povara
Toți boierii și povara,
boér és közember,
- [47] Inke Tzaram, ku Tzarana
Și țaranul cu țaraal,
parasztember és parasztság-
szony,
- [48] Kapitani ku katana.
Căpitanii cu catana.
kapitányok karddal.

- [49] Armesarul sche ku Japa
*Armăsarul și cu iapa,
A mén és a kanca,*
- [50] Kapriora pork sche Tzapa
*Căprioara, porc și capră,
őz, disznó és kecske,*
- [51] Vitzel, Jetzi Miei sche Manze
*Vițel, iezi, miei și mânji,
borjak, gidák, bárányok és csikók,*
- [52] Lin sche Tortul Atza Punze.
*In și tot felul de ață punse.
len és mindenféle fonál.*
- [53] Vin sche Pita, Lapte, Miere
*Vin și pită, lapte, miere,
Bor és kenyér, tej és méz,*
- [54] Unt, sche seu, Olei sche Tzare,
*Unt și seu, ulei și sare,
vaj, faggyú, olaj és só,*
- [55] Ures, Masere sche Linte,
*Mazare, fasole și linte,
borsó, bab és lencse,*
- [56] galuschtsche, urde, kasch, platz-
inte
*găluște, urdă, caș, plăcinte
galuska, ordasajt, friss sajt, lepé-
nyek*
- [57] Inke tsche in Apa kreschte,
*Și ce-n apă crește,
és minden, ami a vízben él,*
- [58] Stuka, krap, sche alte Peschte,
*Știucă, crap și alte pește,
Csuka, ponty és más halak,*
- [59] Muron, rak, sche kratkatitza
*Pește, rac și broască mică,
hal, rák és kis béka,*
- [60] Sche de pasre Prepelitza.
*Și din pasăre prepeliță.
és a madarak közül a fürj.*
- [61] Attet sint tschei trupuleste
*Atâtea sunt cele trupești,
Ezek a testi javak,*
- [62] Mai mult tschel tschei suffleteste
*Mai multe cele sufletești,
de még több a lelki,*
- [63] dat Ducbul Svint Jesus Christos
*Date de Duhul Sfânt, Iisus Hris-
tos,
amit a Szentlélek és Jézus Krisz-
tus ad,*
- [64] La sufletul ku mult folos.
*La suflet cu mult folos.
az üdvösségre, nagy haszonnal.*
- [65] Pre multzime tschine poete
*Pe Mulțime să țină poate
A sokaság tartsa számon,*
- [66] Bunadetze sitsche toete
*Toate bunătățile,
minden jószágot,*
- [67] Tsche Noi Dumneseu ai dat
*Ce Tu, Dumnezeule, ai dat,
amit Te, Istenünk adtál,*
- [68] Nume Lui se sie Laudat.
*Numele Lui să fie laudat.
legyen áldott az Ő neve.*

Levéltári források

AHG = Evangelische Kirche A. B. Kronstadt – Archiv und Bibliothek der Honteursgemeinde

Kronstädter Leichen-Gedichte vom J[ahr] 1654 bis 1825. nebst einigen Hochzeits-Gedichten, Gesammelt, chronologisch-geordnet und verzeichnet von Joseph Franz Trausch. Jelzete: AHG IV.F.1.Tf.51/I.

Kronstädter Leichen-Gedichte u. a. m. vom Jahr 1681–1870. nebst einigen Hochzeits-Gedichten, Gesammelt, chronologisch-geordnet und verzeichnet von Joseph Franz Trausch. Jelzete: AHG IV.F.1.Tf.51/II.

Siebenbürgische besonders Kronstädter Hochzeits- und Gelegenheits-Gedichte [1623–1825], Gesammelt von Joseph Franz Trausch. Jelzete: AHG IV.F.1.Tf.52.

JEKELIUS 1964–1966 – JEKELIUS, Erich, *Genealogie Kronstädter Familien.* Kronstadt, [Gépirat], 1965, I–IX, Jelzete: AHG IV.F.57.

Matrikel des ev. Gymnasium A. B. in Kronstadt 1544–1810, [Kézirat], Jelzete: AHG I.E.145.

MORRES 1939 – MORRES, Eduard, *Buzenländer Gedenkbuch, 1939,* [Kézirat]. Jelzete: AHG I.F.17.

Hivatkozott irodalom

GROSS 1886 – GROSS, Julius, *Kronstädter Drucke 1536–1886, Ein Beitrag zur Kulturgeschichte Kronstadts,* Kronstadt, Johann Gött et Sohn Heinrich, 1886.

GYÁRFÁS 1912 – GYÁRFÁS Tihamér, *Brassai czimeres levelek és nemes családok,* Bp., Franklin-Társulat, 1912.

HIENZ 1995 – HIENZ, Hermann Adolf, *Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen, Bio-Bibliographisches Handbuch für Wissenschaft, Dichtung und Publizistik, Begründet von Joseph Trausch, fortgeführt von Friedrich Schuller und Hermann A. Hienz, Band V, A–C,* Köln, Weimar, Wien, Böhlau Verlag, 1995.

KOMJÁTHY 1971 – *Magyarország bibliographiája 1712–1860, V., Pótlások, Petrik Géza Magyarország bibliographiája 1712–1860 című művéhez, 1712–1800 között megjelent magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) nyomtatványok,* szerk. Komjáthy Miklósné, Bp., Országos Széchényi Könyvtár, 1971.

- KOVÁCS, V. ECESEDY (szerk.), *Petrik IX. köt., 2017 – Magyarország bibliographiája 1712–1860, IX., Pótlások, Petrik Géza Magyarország bibliographiája 1712–1860 című művéhez, 1701–1800 között megjelent magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) nyomtatványok*, szerk. Kovács Eszter, V. Ecsedy Judit, Bp., Országos Széchényi Könyvtár, 2017.
- NAGY 2019 – NAGY Andor, *Érvényesülési stratégiák a brassói szász tisztviselők körében, Kapcsolatháló-elemzés és családrekonstrukció az alkalmi nyomtatványok segítségével (1650–1750)*, (PhD-disszertáció), Eger, Eszterházy Károly Egyetem, 2019.
- NAGY 2024 – NAGY Andor, *Tisztviselői életpályák, A brassói szász vezető elit társadalmi érvényesülése (1650–1750)*, Bp., Korall, 2024.
- NUSSBÄCHER 2000 – NUSSBÄCHER, Gernot, „Valentinul Ku Kатуza”, *Rumänische Hochzeitverse Gedruckt in Kronstadt 1726 = Aus Urkunden und Chroniken, Beiträge zur siebenbürgische Heimatkunde, 5. Bd.*, Braşov, Aldus Verlag, 2000, 151–157.
- Quellen 1903 – *Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó*, IV., Bd., Kronstadt, In Kommission bei Heinrich Zeidner, 1903.
- Quellen 1918 – *Quellen zur Geschichte der Stadt Brassó*, VII., Bd., Kronstadt, In Kommission bei Heinrich Zeidner, 1918.
- SCHIEL 1867 – SCHIEL, Friedrich, *Matrikel des ev. Gymnasium A. B. in Kronstadt 1544–1810*, [Kronstadt], [s. typ.], [1867].
- SCHULLER 1902 – SCHULLER, Friedrich, *Schriftsteller-Lexikon der Siebenbürger Deutschen, IV. Band, Ergänzungsband zu J. Trausch, Schriftsteller-Lexikon oder biographisch-literärische Denkblätter der Siebenbürger Deutschen*, Hermannstadt, Druck und Verlag von W. Krafft, 1902.
- STENNER 1916 – STENNER, Friedrich, *Die Beamten der Stadt Brassó (Kronstadt) von Anfang der städtischen Verwaltung bis auf die Gegenwart*, Brassó, Schneider et Feminger, 1916.
- SZABÓ, TONK 1992 – SZABÓ Miklós, TONK Sándor, *Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521–1700*, Szeged, JATE, 1992 (Fontes Rerum Scholasticarum, 4).
- SZABÓ, SZÖGI 1998 – SZABÓ Miklós, SZÖGI László, *Erdélyi peregrinusok, Erdélyi diákok európai egyetemeken 1701–1849*, Marosvásárhely, Mentor Kiadó, 1998.
- SZINNYEI 1981 – SZINNYEI József, *Magyar írók élete és munkái I–XIV.*, Bp., Magyar Könyvkiadók Egyesülete, 1981.
- TRAUSCH 1868–1871 – TRAUSCH, Joseph, *Schriftsteller-lexikon oder biographisch-literärische Denkblätter der Siebenbürger Deutschen, I–III. Bd.*, Kronstadt, Verlag von Johann Gött et Sohn Heinrich, 1868–1871.

- WAGNER (ed.), *Die Pfarrer..., 1998 – Die Pfarrer und Lehrer der Evangelischen Kirche A.B. in Siebenbürgen, I. Band, Von der Reformation bis zum Jahre 1700*, Hg., Ernst WAGNER, Köln, Weimar, Wien, Böhlau Verlag, 1998, (Schriften zur Landeskunde Siebenbürgens; 22/1.)
- WIX (összeáll.), *RMSZ, 2008 – Régi magyarországi szerzők I., A kezdetektől 1700-ig (RMSZ)*, összeáll. Wix Györgyné, szerk. P. Vásárhelyi Judit, Bp., Országos Széchényi Könyvtár, 2008.